

რეზიუმეები

ოლეგ შატბერაშვილი

საინოვაციო პოლიტიკა ევროკავშირსა და საქართველოში:

რეგიონული პოლიტიკა

მე-20 საუკუნეში ის ქვეყნები განვითარდნენ, რომლებმაც სახელმწიფო მართვა სამეცნიერო ექსპერტიზაზე დააფუძნეს, ხოლო ეკონომიკური პროცესები ინოვაციის გზით წარმართეს. ინოვაციის გზით განვითარება ნიშნავს საინოვაციო პოლიტიკის შემუშავებასა და განხორციელებას მართვის ყველა დონეზე - როგორც ქვეყნის, ასევე რეგიონის. ეს მიდგომა (საერთაშორისო პრაქტიკით, პირველ რიგში ევროპულით, შემოწმებული) ფართოდ უნდა იქნას გაზიარებული საქართველოშიც და კამათს არ უნდა იწვევდეს. საქართველოს ევროინტეგრაციული მისწრაფებები, გამოხატული ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების მომზადებასა და პარაფირებაში, ამ მოსაზრებას აძლიერებს. ამავე დროს მართვის ყველა დონეზე უნდა არსებობდეს ზუსტი აღქმა საინოვაციო პოლიტიკის არსისა და მისი მექანიზმების. საქართველოში ცენტრალური ხელისუფლების დონეზე რეგიონებთან შედარებით ამ მხრივ მეტია გაკეთებული. სტატია განიხილავს საინოვაციო პოლიტიკის არსსა და მექანიზმებს.

რეგიონული საინოვაციო პოლიტიკა რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების აუცილებელი ნაწილი და პირობაა. საქართველოში, მიუხედავად 2010 წელს მთავრობის მიერ რეგიონული საინოვაციო სტრატეგიის მიღებისა, პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელების მიმართულებით წინსვლა არ ყოფილა. ამის მიზეზი ისიცაა, რომ ხსენებული სტრატეგია დონორების კატეგორიული მოთხოვნით იყო მიღებული. ეს კიდევ ერთხელ მეტყველებს ცნობილ და მრავალჯერ დადასტურებულ ფაქტს: მუშაობს მხოლოდ ის სტრატეგია, რომელიც (1) დაკვეთილია ქართული საზოგადოების მიერ და (2) შემსრულებლებიც ქართველი ავტორები არიან (საერთაშორისო გამოცდილების გამოყენებით, მათ შორის, უცხოელი ექსპერტების ჩართვით). საქართველოს პრობლემები გადაწყდება მხოლოდ ქართული საზოგადოების და ქართველი სპეციალისტების ჩართულობის შემთხვევაში. ანალოგიურად, რეგიონების განვითარების საკითხები, მათ შორის საინოვაციო პოლიტიკის საკითხები, ვერ გადაწყდება ადგილობრივი საზოგადოებისა და თვითმმართველობის ჩართულობის გარეშე.

არსებობს მრავალი მაგალითი (პირველ რიგში ევროკავშირში) იმისა, რომ რეგიონული მმართველობა, დაინტერესებული ინსტიტუტებისა და საზოგადოების ჩართულობის პირობებში, ახერხებს რეგიონის კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფას როგორც ქვეყნის, ასევე საერთაშორისო დონეზე. ადგილობრივი ინტელექტუალური რესურსების მობილიზაცია (უნივერსიტეტების, კერძო ბიზნესის, სხვა დაინტერესებული მოთამაშეების) საშუალებას იძლევა საერთაშორისოდ აღიარებულიდან გადაირჩეს და განვითარდეს ის ინსტრუმენტები, რომლებიც მიზანშეწონილი და რეალიზებადია კონკრეტულ ადგილობრივ პირობებში. საქართველოში რეგიონების ინოვაციური განვითარებისთვის საჭირო წინაპირობები და ზოგიერთი პრაქტიკული ინსტრუმენტი უკვე შექმნილია 2013-2014 წლებში: გაზრდილია ხარჯები კვლევასა და შემუშავებაზე, შექმნილია ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტო, მიმდინარეობს მუშაობა საინოვაციო სტრატეგიაზე, ამუშავდა შედავითიანი კრედიტები სოფლის

მეურნეობისა და სურსათის სფეროში და სხვა. რეგიონებმა ძალისხმევა არ უნდა დაიშურონ, რათა ეფექტიანად გამოიყენონ ეს შესაძლებლობები.

ლევან დადიანი

სოციალური ინოვაციები სოფლის მეურნეობაში. სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივები ევროკავშირსა და დანარჩენ მსოფლიოში: ორიენტირები საქართველოსთვის

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის სისტემა საქართველოსთვის სოციალური თანაცხოვრებისა და წარმოების ორგანიზების თვალსაზრისით ინოვაციას წარმოადგენს. საქართველოში წინა საუკუნის 90-იან წლებში სოციალისტური ფორმაციისა და კოლექტიური მეურნეობების კრახის შემდეგ საკმაოდ ქაოტურად და არაგეგმავომიერად წარმოებულმა სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის რეფორმამ წარმოშვა 800,000-მდე მცირე გლეხური მეურნეობა, რომელიც ადგილობრივ და საერთაშორისო ბაზრებზე თავისი ეკონომიკური ბაზის სიმწირიდან, დაბალი მსყიდველობით და კრედიტუნარიანობიდან გამომდინარე მსხვილ ბიზნეს ოპერატორებთან შედარებით მეტად არათანაბარ პირობებში იდგა; სწორედ ამიტომ ამ მეურნეობათა უდიდესი უმრავლესობა დღესაც ნატურალურ, არაკომერციულ მეურნეობას მისდევს და ქვეყნის სიღარიბის ზღვარზე და მის ქვემოთ მდგარი მოსახლეობის უდიდესი უმრავლესობა სწორედ რომ ამ გლეხური მეურნეობებით არის წარმოდგენილი. აღწერილ მეურნეობათა კომერციულ და მომგებიან საწარმოებად გადაქცევისა და ამით სასოფლო-სამეურნეო დარგის მდგრადი და მზარდი განვითარების უზრუნველსაყოფად მოწინავე საერთაშორისო გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ დარგის სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის საწყისებზე დაფუძნებული ორგანიზაციული მოწყობა წარმოადგენს ყველაზე სიცოცხლისუნარიან სისტემას, რომლის პირობებშიც აგრო ბიზნეს სუბიექტებს და მათ შორის განსაკუთრებით მცირე ფერმერებს საშუალება ეძლევათ მაქსიმალურად აიმაღლონ კონკურენტუნარიანობა და სამომხმარებლო და სარეალიზაციო ბაზრებზე გაამყარონ თავიანთი სავაჭრო პოზიციები.

საქართველოში ამჟამად საკანონმდებლო დონეზე, მცირე გლეხობისა და ოჯახური მეურნეობების როგორც სოფლად ეკონომიკური განვითარების მთავარი მამოძრავებელი ძალის ინტერესები წინა პლანზე არის წამოწეული, თუმცა მხოლოდ საკანონმდებლო მხარდაჭერა განვითარების პროცესის უზრუნველსაყოფად საკმარისი ნამდვილად არ არის. „სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების შესახებ“ კანონის ეფექტიანი განხორციელების უზრუნველსაყოფად აუცილებელია გრძელვადიანი ეროვნული პოლიტიკის შემუშავება და განხორციელება, რასაც საკმაოდ საგულისხმო ექსპერტიზა, ცოდნა, გამოცდილება და სხვა სათანადო რესურსები სჭირდება. სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის განვითარების ეროვნული პოლიტიკის განსაზღვრისთვის მთავრობის როლი შემდეგ საპროგრამო მიმართულებებსა და პრინციპებს უნდა დაეფუძნოს: ფერმერების საქმიანობაში ჩაურევლობა და კოოპერაციული პრინციპების დაცვა; ხელშემწყობი საკანონმდებლო და სარეგულაციო ბაზა; პოლიტიკური მხარდაჭერა; ინფრასტრუქტურის მშენებლობა და რეკონსტრუქცია; ფინანსური და ინსტიტუციური მხარდაჭერა; მაკროეკონომიკური სტაბილურობა; საკონსულტაციო და სამეცნიერო მხარდაჭერა. თვით პროგრამული ორიენტირები სამ ძირითად ქვეჯგუფად

შეიძლება მოვიაზროთ: ცნობიერების ამაღლება და განათლება; ინვესტიციები, სერვისები და ექსტენსია; ლობირება და ადვოკატირება. მეტად მნიშვნელოვანია იმის გათვალისწინება, რომ კოოპერაციული სისტემის მრავალსახოვნება და სირთულე მოითხოვს, რომ მხარდაჭერის პროგრამები სამივე აღნიშნულ სფეროში პარალელურად დაიგეგმოს და განხორციელდეს.

დავით გაბუნია

გეოგრაფიული აღნიშვნების დაცვა ევროკავშირსა და საქართველოში

სტატია ეძღვნება გეოგრაფიული აღნიშვნების დაცვის საკითხებს, მათთან დაკავშირებულ ქმედებათა მიმოხილვას, რომლებიც უკანასკნელ წლებში ხორციელდება საქართველოში, და ევროინტეგრაციის კონტექსტში მათ მნიშვნელობას ჩვენი ქვეყნისათვის.

საქართველოში აგროსექტორის განვითარება და წარმოებული პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფა საჭიროებს ამ სფეროში ისეთი ინსტრუმენტების ფორმირებას და ეფექტურ გამოყენებას, რომელიც ხელს შეუწყობს ქვეყანაში მრავალფეროვანი, მაღალხარისხიანი პროდუქციის წარმოებას, მისი ცნობადობის ამაღლებას და ბაზარზე დამკვიდრებას. დღეს მსოფლიოში ამ მიზნის მიღწევის ერთ-ერთ ეფექტურ საშუალებად მიჩნეულია გეოგრაფიული აღნიშვნების დაცვის სისტემის არსებობა, მისი განვითარება და სრულყოფილი ფუნქციონირება.

პროდუქტის მახასიათებლები, წარმოების ნოუ-ჰაუ და მოხმარებასთან დაკავშირებული გამოცდილება დროთა განმავლობაში აკუმულირდება უნიკალური პროდუქტის დასახელებაში, რომელიც ამ პროდუქტს სძენს მაღალ რეპუტაციას და იქცევა ღირებულ არამატერიალურ აქტივად. თუ ეს აქტივი დაკავშირებულია პროდუქტის წარმომავლობის გეოგრაფიულ ადგილთან, მაშინ ამ აქტივის აღიარება ხდება ამ პროდუქტის მიმართ გეოგრაფიული აღნიშვნის გამოყენებით. დღესდღეობით მსოფლიოში ცნობილია ათი ათასამდე გეოგრაფიული აღნიშვნა, რომლის საერთო ღირებულება შეადგენს 50 მლრდ. დოლარს. გეოგრაფიული აღნიშვნების ძირითადი რაოდენობა (90%) მოდის OECD ქვეყნებზე, უპირველეს ყოვლისა ისეთ ევროპულ ქვეყნებზე (მაგ. საფრანგეთი, იტალია, ესპანეთი და სხვ.), რომლებსაც გააჩნიათ მაღალხარისხიანი და მრავალფეროვანი სოფლის მეურნეობისა და კვების პროდუქტების წარმოებისათვის საჭირო განსაკუთრებით ხელსაყრელი ბუნებრივი და კლიმატური პირობები და ადგილობრივ მოსახლეობაში დაგროვილი მდიდარი და მრავალსაუკუნოვანი ცოდნა და ტრადიციები. ამჟამად ევროკავშირში, რომელსაც მოწინავე პოზიციები უკავია გეოგრაფიული აღნიშვნების დაცვის სფეროში, არსებობს ამ სახელების რეგისტრაციის ერთიანი სისტემა და დაცულია სამი ათასზე მეტი აგროპროდუქტი, ღვინო და სპირტიანი სასმელი.

გეოგრაფიული აღნიშვნების ორმაგი ბუნება (ინტელექტუალური საკუთრება და ნებაყოფლობითი სტანდარტი) იძლევა საშუალებას ერთი მხრივ დავიცვათ მწარმოებელი არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისგან და მეორე მხრივ შევქმნათ პირობები მაღალი ხარისხისა და განსაკუთრებული თვისებების მქონე პროდუქციის წარმოებისათვის. საყოველთაოდაა აღიარებული გეოგრაფიული აღნიშვნების დაცვის პოზიტიური, ეკონომიკური, სოციალური და ბუნებადაცვითი ასპექტები. განსაკუთრებით აღსანიშნავია

გეოგრაფიული აღნიშვნების როლი ქვეყნების რეგიონალურ განვითარებაში - მათი დაცვა ხელს უწყობს რეგიონებში ახალი სამუშაო ადგილების შექმნას და შემოსავლების ზრდას; ამცირებს ამ ადგილებიდან სამუშაო ძალის გადინებას და პირიქით, სტიმულირებს სამუშაო ძალის მოზიდვას; ზრდის რეგიონის ცნობადობას და ხელს უწყობს აგრარული ტურიზმის განვითარებას.

საქართველოში გეოგრაფიული აღნიშვნების სისტემის ჩამოყალიბება დაიწყო გასული საუკუნის ბოლოს. დღესდღეობით დაცულია ეროვნული წარმოების 35 პროდუქტი (ღვინო, მინერალური წყლები, ყველი და სხვ.). საქართველო არის ამ სფეროში რიგი საერთაშორისო და ორმხრივი ხელშეკრულების (მათ შორის ევროკავშირთან) მონაწილე ქვეყანა. ამჟამად, პროგრამა ENPARD-ის ფარგლებში მიმდინარეობს მუშაობა სოფლის მეურნეობის სხვა პროდუქტების გეოგრაფიული აღნიშვნების დაცვის მიმართულებით, რომლის მენეჯმენტში უშუალოდ იქნებიან ჩართული ადგილობრივი ფერმერების, მწარმოებლების და წარმოების ჯაჭვის სხვა მონაწილეებისაგან შემდგარი ასოციაციები. მნიშვნელოვანი ყურადღება დაეთმობა პროდუქტის გეოგრაფიულ აღნიშვნების სპეციფიკაციებთან შესაბამისობის კონტროლის იერარქიული სისტემის ჩამოყალიბებას.

სერგო ესაკია

საქართველოში ციფრულ მიწისზედა სატელევიზიო მაუწყებლობაზე გადასვლა და ევროინტეგრაცია

სტატია ეძღვნება საქართველოში ციფრულ მიწისზედა მაუწყებლობაზე გადასვლის პროექტს. ამ პროექტის და სხვა ვალდებულებების შესაბამისად, რომელიც განხილულია ამ სტატიაში, საქართველოში ციფრულ მიწისზედა მაუწყებლობაზე გადასვლა უნდა მოხდეს 2015 წლის 17 ივნისს.

საქართველოში ციფრულ მიწისზედა მაუწყებლობაზე გადასვლა განპირობებულია იმით, რომ ციფრულ ფორმატს აქვს ძალიან ბევრი უპირატესობა ანალოგურ მაუწყებლობასთან შედარებით. პირველი და მთავარი არის ის, რომ უმჯობესდება სატელევიზიო სიგნალის ხარისხი და მას ემატება მთელი რიგი დამატებითი სერვისები და მეორე – თავისუფლდება სიხშირეთა რესურსი, რომელიც შეზღუდული ბუნებრივი რესურსია და იგეგმება მისი გამოყენება მოსახლეობისათვის მაღალტექნოლოგიური სერვისების მისაწოდებლად.

ანალოგური მიწისზედა მაუწყებლობიდან ციფრულ მაუწყებლობაზე გადასვლა მეტად მნიშვნელოვანი მოვლენაა ჩვენი ქვეყნის ცხოვრებაში და მისი წარმატებით განხორციელება დამოკიდებულია როგორც აღმასრულებელი და საკანონმდებლო ხელისუფლების, ასევე ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების კოორდინირებულ და ეფექტურ მუშაობაზე. ამასთანავე, ციფრულ მიწისზედა მაუწყებლობაზე გადასვლა საერთაშორისო სატელეკომუნიკაციო გაერთიანების (ITU) წევრი ქვეყნების, მათ შორის საქართველოს, საერთაშორისო ვალდებულებას წარმოადგენს. მნიშვნელოვანია აგრეთვე ისიც, რომ ციფრულ მიწისზედა მაუწყებლობაზე გადასვლა წარმოადგენს საქართველოს ევროკავშირთან

ინტეგრაციის მნიშვნელოვან კომპონენტს და მისი წარმატებით განხორციელება ხელს შეუწყობს საქართველოს ევროპასთან დაახლოების პროცესს.

ციფრულ მაუწყებლობაზე გადასვლის მიზნით, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს 2012 წლის 5 დეკემბერის ბრძანებით შეიქმნა სპეციალური სათათბირო ორგანო „ციფრულ მაუწყებლობაზე გადასვლის საბჭო“. შედეგად 2014 წლის 7 თებერვალს საქართველოს მთავრობამ დაამტკიცა „ციფრულ მიწისზედა სატელევიზიო მაუწყებლობაზე გადასვლის სამოქმედო გეგმა და რეკომენდაციები“. ამ გეგმის მიხედვით საქართველო ციფრულ მაუწყებლობაზე 2015 წლის 17 ივნისს უნდა გადავიდეს. სტატიაში დეტალურადაა განხილული სამოქმედო გეგმის ძირითადი კომპონენტები, განხორციელების ტექნიკური საშუალებები და ადმინისტრაციული რეგულაციები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ციფრულ მიწისზედა მაუწყებლობაზე გადასვლას ისე, რომ გარდამავალი პერიოდის ყოველ ეტაპზე მაუწყებლობა ხელმისაწვდომი დარჩეს მოსახლეობისთვის.

ოლეგ შატბერაშვილი

ევროკავშირის ახალი წევრი და კანდიდატი ქვეყნების რეგიონული

საინოვაციო პოლიტიკა: სლოვაკეთი და თურქეთი

რეგიონული საინოვაციო პოლიტიკა ევროკავშირის მრავალდონიანი საინოვაციო პოლიტიკის ერთ-ერთი ძირითადი შემადგენელი და განვითარების მძლავრი ინსტრუმენტია. შესაბამისად, ევროინტეგრაციის პროცესში მონაწილე ქვეყნებისთვის ამ პოლიტიკის შემუშავება და განხორციელება სერიოზული გამოწვევაა, რომელსაც ქვეყანამ აუცილებლად უნდა უპასუხოს. ეს სრულად ეხება საქართველოსაც, სადაც რეგიონულ საინოვაციო პოლიტიკაზე საუბარი ჯერ კიდევ 2010 წელს დაიწყო, თუმცა პრაქტიკული ნაბიჯები არ გადადგმულა. აქედან გამომდინარე, საქართველოსთვის საინტერესოა ევროკავშირის ქვეყნების რეგიონული საინოვაციო პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელების გამოცდილება. განსაკუთრებით საინტერესოა ყოფილი სოციალისტური ბლოკის ქვეყნები, რომლებიც ევროკავშირის წევრები გახდნენ და, აგრეთვე, წევრობის კანდიდატი ქვეყნები. ამ მიზნით შერჩეულია ორი ქვეყანა - სლოვაკეთი (წევრი) და თურქეთი (კანდიდატი). ამ არჩევანის დასაბუთება სტატიის ძირითად ნაწილშია მოყვანილი. განხილულია მათი რეგიონული საინოვაციო სტრატეგიები და ამ სტრატეგიების განხორციელების მიმდინარე შედეგები.

ნაჩვენებია, რომ რეგიონული საინოვაციო პოლიტიკა ძლიერაა დამოკიდებული ქვეყნის რეგიონების მოწყობისა და მართვის ტრადიციაზე. ნაჩვენებია, აგრეთვე, ადგილობრივი და ცენტრალური მთავრობის როლი რეგიონული საინოვაციო პოლიტიკის შემუშავებასა და განხორციელებაში. ეს როლი განსხვავებულია სლოვაკეთსა და თურქეთშიც, რადგანაც განსხვავებულია მათი მართვის დეცენტრალიზაციის ხარისხი. მიუხედავად ამისა, ორივე ქვეყანაში შემუშავებულია და მოქმედებს რეგიონული ინოვაციის ის ინსტრუმენტები, რომელიც ევროკავშირის საერთო გამოცდილებას და სტრატეგიულ დოკუმენტებს შეესაბამება. ევროკავშირის სხვა ქვეყნების მსგავსად პროცესში ჩართული არიან იგივე მოთამაშეები და გამოიყენება დაახლოებით იგივე მექანიზმები. თუმცა არსებობს განსხვავებაც. მაგალითად, თურქეთი უფრო აქტიურად იყენებს *თავისუფალ ზონებსა და ორგანიზებულ ინდუსტრიულ*

ზონებს, რომლებიც ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში ნაკლებადაა გამოყენებული. სლოვაკეთში თურქეთისგან განსხვავებით გაცილებით მნიშვნელოვან როლს თამაშობს თვითმმართველობების ინიციატივები. საქართველოს, როგორც არაწევრ, არაკანდიდატ ქვეყანას მოქმედებაში შედარებით მეტი თავისუფლება გააჩნია და, აქედან გამომდინარე, შეუძლია ორივე ქვეყნის გამოცდილება გამოიყენოს. უფრო მეტიც, მიმდინარე ეტაპზე მას, გარკვეული სიფრთხილით, სხვა, არაევროპული ქვეყნების გამოცდილების გამოყენებაც შეუძლია. როგორც ჩანს, იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოს რეგიონები მრავალი ნიშნით ერთმანეთისგან ძლიერ განსხვავდება, მათ საინოვაციო სტრატეგიაში შეიძლება აპრობირებული ინსტრუმენტების სხვადასხვა ნაზავი იყოს გამოყენებული.

ნელი ცქტიშვილი

ადგილობრივი საინოვაციო გამოცდილება საქართველოში.

ტურიზმი, როგორც სოციალური ინოვაცია კახეთის რეგიონში

ტურიზმის ინდუსტრიის ინოვაციური ასპექტები უკანასკნელი ორი ათეული წლის განმავლობაში მკვლევართა ყურადღებას იპყრობს. აღინიშნება ტურიზმის მნიშვნელობა რეგიონებში საინფორმაციო ტექნოლოგიების, საფინანსო, ვაჭრობისა და სხვა სექტორების განვითარებისთვის, ისევე, როგორც ამ უკანასკნელთა როლი ტურიზმის განვითარებაში. საქართველოს ზოგიერთ რეგიონში, მათ შორის კახეთში, თანამედროვე ტურიზმს, განსაკუთრებით საერთაშორისო ტურიზმს, კიდევ ერთი განზომილება ემატება. მისი განვითარება მნიშვნელოვან სოციალურ ინოვაციას წარმოადგენს, ქმნის რა ზოგიერთ რეგიონში ეკონომიკის ახალ სექტორს და ასრულებს ლოკომოტივის როლს სხვა სექტორებისთვის.

ამ ეტაპზე საქართველოში ტურიზმი ერთ-ერთ უმთავრეს პრიორიტეტადაა მიჩნეული. ეკონომიკის სამინისტროს გათვლებით, 2014 წელს ტურისტების რაოდენობა 18%-ით გაიზარდა, ტურიზმის სფეროში დასაქმებულთა რაოდენობა კი - 21%-ით. კახეთის რეგიონში, საქართველოს ზღვისპირა რეგიონებთან შედარებით, ტურისტული პოტენციალი (დაკავშირებული მეღვინეობასთან, მდიდარ და ლამაზ ბუნებასთან, ისტორიულ მემკვიდრეობასთან და სხვ.) ნაკლებადაა გამოყენებული, თუმცა მისი ათვისების ტემპი მაღალია, ხოლო პერსპექტივები - მიზიდველი.

აქედან გამომდინარე ტურიზმის ინოვაციურ მიმართულებად აღიარება ცენტრალური და ადგილობრივი მთავრობების მხრიდან განსაკუთრებული ხელშეწყობის პირობებს ქმნის. ტურიზმის განვითარების შემზღვეველი ერთ-ერთი ბარიერი სათანადო კვალიფიკაციის პერსონალის ნაკლებობაა. ამ პირობებში, იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, როგორც კადრების მომზადებისა და კვლევის უმსხვილესი ცენტრი კახეთში, ჩაერთო პრობლემის გადაწყვეტაში. მუშაობის მიმართულებაა ტურიზმის მდგრადი განვითარებისთვის თანამედროვე სასწავლო პროგრამების მომზადება საერთაშორისო, პირველ რიგში კი ევროპული, გამოცდილების შესწავლის საფუძველზე. ამას ემსახურება ევროკავშირის TEMPUS პროგრამის პროექტი „ახალი მოდულების განვითარება მდგრადი ტურიზმის მართვაში საერთაშორისო საბაკალავრო და სამაგისტრო პროგრამების-

თვის“ (SuToMa). გამოყენებულია სხვა საშუალებებიც, მაგალითად, Jean Monnet პროგრამის მექანიზმები.

სტატია იხილავს კახეთისთვის ტურიზმის მნიშვნელობას, განვითარების პრობლემებს და მათი გადაწყვეტის გზებს. იგი კახეთის რეგიონში ტურიზმს, როგორც სოციალურ ინოვაციას წარმოაჩენს და აგრო/სასოფლო ტურიზმის პერსპექტივებს სახაავს. წარმატება უკავშირდება ტურიზმის სფეროში ევროპული სტანდარტების დამკვიდრებასა და ადგილობრივი ბუნებრივი და კულტურული რესურსების სრულად გამოყენებას.

მერაბ ბარათაშვილი

ადგილობრივი საინოვაციო გამოცდილება საქართველოში.

სოფლის მეურნეობაში ინოვაციური ტექნოლოგიებისა და განახლებადი ენერჯის გამოყენების პერსპექტივები

მრავალწლიანი დაკვირვებები ადასტურებს, რომ საქართველოს ბაზარზე სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტებზე მოთხოვნილების დიდი წილი მეზობელ ქვეყნებში წარმოებული პროდუქციითაა დაკმაყოფილებული. ამასთან, იმპორტირებულ პროდუქტს ქართული ბაზარი უკავია წლის ხანგრძლივი პერიოდის მანძილზე და იმ პერიოდში, როცა მასზე ფასები გაცილებით მაღალია ადგილზე წარმოებულ პროდუქტთან შედარებით. ამჟამად ქართული პროდუქტი წვრილ ფერმერულ და ინდივიდუალურ მეურნეობებში იწარმოება. ამ პირობებში მაღალია წარმოებული პროდუქტის თვითღირებულება, მცირეა წარმოებული პროდუქტის მოცულობები და ბაზარზე მიწოდების ინტენსივობა. ბაზრის ქართული პროდუქტით უფრო მეტად უზრუნველყოფის მიზნით აუცილებელია წარმოების ძირითადი მოცულობები გადატანილ იქნას მსხვილ ფერმერულ მეურნეობებზე, აგრო საწარმოებსა და კოოპერატივებზე. ასეთი ტიპის მეურნეობებშია შესაძლებელი მენეჯმენტის, მარკეტინგის, პერსონალის მართვის ინოვაციური მეთოდების გამოყენება, ფინანსების ეფექტური მართვა, ინვესტიციების მოძიება, თანხების აკუმულირება წარმოების გაფართოების მიზნით. ამის გარეშე შეუძლებელია სასურველი ოდენობის, კონკურენტუნარიანი საიმედო ხარისხის სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტის წარმოება. სტატია მიზანად ისახავს წარმოაჩინოს საქართველოს სოფლის მეურნეობაში ინოვაციური ტექნოლოგიებისა და განახლებადი ენერჯის წყაროების გამოყენების პერსპექტივები. ინოვაციური და ენერჯო დამზოგი ტექნოლოგიების გამოყენება შესაძლებლობას მოგვცემს დროთა განმავლობაში საქართველოში იმპორტირებული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტი ჩავანაცვლოთ ადგილობრივი პროდუქტით, ხოლო მომავალში ვაწარმოოთ გარე ბაზრებზე მოთხოვნადი საექსპორტო მოცულობები.

ამირან ბრეგვაძე

ადგილობრივი საინოვაციო გამოცდილება საქართველოში.

პლაჟის წარმოქმნის და სანაპირო დაცვის საინჟინრო ასპექტები

თანამედროვე პირობებში სულ უფრო აქტუალური ხდება ზღვის ნაპირის ტალღების დამანგრეველი ზემოქმედებისაგან დაცვის პრობლემა. აღსანიშნავია, რომ ზღვის სანაპირო ზოლში მიმდინარე პროცესების შესწავლა, მხოლოდ ექსპერიმენტული კვლევების საფუძველზე, ვერ იძლევა სასურველ შედეგს, რადგანაც ასეთი კვლევები, როგორც წესი, ეპიზოდური ხასიათისაა და მათ საფუძველზე საკვლევი ობიექტის სრული სურათის მიღება დროსა და სივრცეში პრაქტიკულად შეუძლებელია. ამიტომ, ამოცანის გადაწყვეტის მთავარი ინსტრუმენტი უნდა გახდეს მათემატიკური მოდელირების საფუძველზე შექმნილი ზღვის ჰიდროდინამიკური რიცხვითი მოდელის გამოყენება. ბოლო დროს საინჟინრო აზროვნება სულ უფრო მეტად ხდება ბუნებაზე ორიენტირებული, რის გამოც ახალი ტექნოლოგიები წარმოგვიდგება როგორც გარემოს დაცვის ეფექტური საშუალება. ერთ-ერთი მათგანია ACE Tube-ტექნოლოგია, რომელმაც, ამჟამად, მნიშვნელოვანი გამოყენება ჰპოვა ზღვის სანაპირო ზოლის აღდგენა-გამაგრების პრობლემის გადაწყვეტაში. წინამდებარე სტატიაში ნაჩვენებია, რომ ზღვის სანაპირო პროცესების მათემატიკური მოდელირების საფუძველზე შესაძლებელია ACE Tube ტექნოლოგიის მეცნიერულად დასაბუთებული გამოყენება ზღვის სანაპირო ზოლის დაცვა-აღდგენისთვის. გრიგოლეთში ჩატარებული ექსპერიმენტის მაგალითზე ნაჩვენებია, რომ ACE Tube ტექნოლოგიის საფუძველზე საინჟინრო ღონისძიებების დასახვა და გატარება უაღრესად ეფექტურია სანაპირო ზოლის აღდგენისთვის.

ასლან დევაძე

ადგილობრივი საინოვაციო გამოცდილება საქართველოში.

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების ჩამოყალიბებისა და განვითარების ინოვაციური მიდგომები აჭარაში

აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკას მრავალდარგობრივი აგრარული სფეროს განვითარებისათვის მრავალფეროვანი რესურსები გააჩნია. იდგმება მიზანმიმართული ნაბიჯები სოფლის მეურნეობის დარგის რეაბილიტაცია-განვითარებისათვის. „კოოპერატივების შესახებ“ კანონის მიღებამ საბოლოოდ ჩამოაყალიბა კურსი კოოპერაციული გაერთიანებების შექმნის მიმართულებით. როგორც მსოფლიო პრაქტიკა აჩვენებს, ეს გზა ჯანსაღი და შეუქცევადია. აჭარაში სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების ჩამოყალიბების სახელმწიფო მიზნობრივი პროგრამა 2013 წელს, ჯერ კიდევ საქართველოს კანონის „კოოპერატივების შესახებ“ მიღებამდე დაიწყო. მსოფლიო გამოცდილების შესახებ დიდი მოცულობის მასალის ანალიზისა და ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აგრარული და მემზრანული ტექნოლოგიების ინსტიტუტის მიერ წინა წლებში ჩატარებული სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოების შედეგების საფუძველზე შემუშავდა ორგანიზაციულ-სტრუქტურული, მეთოდური საფუძვლები და სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის სანიმუშო წესდების ვარიანტები. განისაზღვრა სამუშაოთა განხორციელების ეტაპობრივი გეგმა-გრაფიკი. ეს

საპროგრამო პროექტი საფუძვლად დაედო სახელმწიფო მიზნობრივი პროგრამის განხორციელებას, რომელიც გამოაცხადა აჭარის სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ. პროგრამის ფარგლებში ჩამოყალიბდა ხუთი სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი, როგორც სარეკლამო მოდელები. განხორციელებული სამუშაოების შედეგებმა ცხადყო, რომ მოსახლეობა სახელმწიფოს მხრიდან აგრარულ სფეროში ეფექტიანი და სტაბილური კურსის გატარებას ელოდება. სტატიაში განხილულია სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების ჩამოყალიბების პროცესში გამოვლენილი პრობლემები და მათი გადაჭრის ძირითადი მიმართულებები. კერძოდ, გამოვლინდა პრობლემათა ორი ძირითადი ჯგუფი: მოსახლეობაში კოოპერატივების შესახებ მსოფლიო გამოცდილების თაობაზე ინფორმაციის ადეკვატურად მიტანა და კოოპერატივების ჩამოყალიბების სფეროში სახელმწიფო სტრატეგიის გაცნობა. კოოპერატივების შემდგომი განვითარება უნდა ეფუძნებოდეს სასოფლო-სამეურნეო და გადამამუშავების ტექნოლოგიების, კადრების მომზადების, მარკეტინგისა და მენეჯმენტის მიმართულებით განხორციელებულ ინოვაციურ მიდგომებს.